

Vladimir Nazor kao dalmatinski pisac

Svein Mønnesland
Sveučilište u Oslu, Norveška
University of Oslo, Norway

UDK: 821.163.42.09 Nazor, V
Pregledni rad
Refereed Article

Sažetak

Rad se bavi Vladimirom Nazorom kao dalmatinskim piscem na temelju njegovih pripovijetki iz *Bračkoga ciklusa*. Pripovijetke su to s tematikom otoka Brača. Ciklus se sastoji od 37 priča objavljenih u tri zbirke, a nastao je u razmaku od dvadeset pet godina. *Brački ciklus* sastoji se od dva dijela. Prvi dio ciklusa predstavlja *autobiografsku lirsku prozu*, te *prozne lirske zapise i poetski realizam* (Mihanović, 1999: 41). Drugi dio ciklusa nastao je tek nakon Drugog svjetskoga rata i zanimljivo je autorovo vraćanje temi djetinjstva koja tek naizgled nema veze sa socijalnom tematikom. Pripovijetke u *Bračkom ciklusu* predstavljaju memoarsku prozu. Nazorove priče iz djetinjstva na Braču daju vrlo vjernu i raznovrsnu sliku života na dalmatinskim otocima krajem 19. stoljeća pa se može zaključiti da je Nazor zaista dalmatinski pisac. Nazor je dalmatinski pisac ne samo zbog sadržaja, već i zbog jezika. Doduše, samo u jednoj pripovijetki ("Voda") ima mnogo lokalizama u dijalozima. Inače likovi se uglavnom služe standardnim jezikom. Lokalni oblici i riječi pojavljuju se samo sporadično, ali pridonose lokalnom koloritu. Nazorova štokavština, kako sam kaže, odiše *čakavskom dušom*. Nazorove pripovijetke iz Dalmacije, kao svjedočanstvo o mediteranskoj kulturi u ne tako davnoj prošlosti, trebale bi biti pristupačne i inozemnoj publici u prijevodima na strane jezike.

Ključne riječi: Brač, Brački ciklus, čakavština, lokalizam štokavština, Vladimir Nazor

1. Brački ciklus

Pod nazivom *Brački ciklus* podrazumijevaju se pripovijetke Vladimira Nazora s tematikom otoka Brača. Brački ciklus sastoji se od 37 priča objavljenih u tri zbirke. U *Sabranim djelima Vladimira Nazora* (Nazor, 1977c) 18 ih je sakupljeno u jedno poglavlje s naslovom *S otoka*. Prvobitno je 14 pripovijetki objavljeno u zbirci *Priče iz djetinjstva* 1924. godine, dok su ostale 4 iz zbirke *Priče s ostrva, iz grada i sa planine* objavljene 1927. godine. Usput se može primijetiti da je JAZU pohrvatio naslov "S ostrva" u "S otoka". Također, u prvom je izdanju bila priča manje jer je

Nazor kasnije jednu priču (“Jugovine“) razdjelio u dvije („Ćozot Piccio“ i „Bijeg u Italiju“). Posljednja Nazorova redakcija ovih priča nalazi se u izdanju pod naslovom *Novele iz 1946. godine*.

Zanimljivo je da se autor mnogo kasnije vratio istoj tematici. Ostale priče iz Bračkog ciklusa objavljene su tek 1949. godine u zbirci *U zavičaju*. U izdanje JAZU-a uvrštena su još dva teksta, jedan iz 1942. godine (“Polip“, *Književni tjednik*) i jedan iz 1948. godine (“Corpus Domini“). “Polip“ nije pripovijetka u pravom smislu pa zato ovdje nije ni uvrštena.

Ciklus je dakle nastao u razmaku od dvadeset pet godina. Posljednju zbirku sa sjećanjima iz djetinjstva autor je napisao kad su mu bile 73 godine. Kao što je poznato, Nazor je napisao i roman s motivom Brača, *Pastir Loda*, ali se on po tematici znatno razlikuje od realističnih priča iz djetinjstva. Stoga nije uvršten u Brački ciklus.

Brački ciklus sastoji se od dva dijela. Sadržaj je sljedeći:

1. dio

Priče iz djetinjstva, 1924: 13 (12) Zmija; Paša; Šjora Nikoleta; Štap; Lov na konope; Ante Pivalo; Ćozot Piccio; Bijeg u Italiju; Klesar Angelo; David i Golijat; Boginja; Čovjek koji je izgubio dugme; Prodika na moru;

Priče s ostrva..., 1927: 4 Prsten (*Jug. njiva*, 1924); Prijelaz preko Crvenog mora (*Jug. njiva*, 1925); Anđeo u zvoniku (*Mladost*, 1926); Voda;

2. dio

U zavičaju, 1949: 19 Odisejeva spilja; Kobol; Zar ubojstvo?; Kumpar Grg i njegov magarčić; Ludi slikar; Marta i Marija; Cigani; Krštenje na Vrilu; U Arkadiji; Franculi; Sibor; Ćuk; Veli, Sridnji i Mali; Perpetuum mobile; Idila pod rogačem; Vodomar Martin; Slipi Jure na Velim Redima; Na ljetnoj mjesečini; Posljednji besmrtnici; Corpus Domini.

Posthumno: 1

Prvi dio ciklusa, onaj iz 1924. i 1927. godine, Nazor je pisao dok je živio u Crikvenici. Po ocjeni Nedjeljka Mihanovića (1999: 41) pripovijetke iz ovoga ciklusa, u kojima Nazor opisuje svoje uspomene iz djetinjstva, *predstavljaju autobiografsku lirsku prozu, te prozne lirske zapise i poetski realizam*.

Drugi dio Bračkog ciklusa nastao je nakon Drugog svjetskoga rata. Obuhvaća manje poznate pripovijetke. Mihanović čak piše (1976: 41) da se *njegov poslijeratni rad uglavnom svodio na priređivanje Djela I-XV*, ne spominjući naslov *U zavičaju*.

Ova je proza nastala u doba socrealizma. Zato je zanimljivo vidjeti kako autor opravdava svoje vraćanje tematici koja naizgled nema veze sa socijalnom tematikom. U tekstu "Autokritika" (1948) piše o svojoj novoj knjizi *U zavičaju*, prije nego što je ona izašla. Komentira razliku između ranijih i novih pripovjedaka, te kako on kao pripovjedač postupa različito:

Još godine 1924. stampao je Priče iz djetinjstva, u kojima što jednostavnije i naivnije priča o svojim malenim radostima i tugama u očevoj kući, u prvoj školi, u tijesnoj luci, u vinogradu i u kamenolomu. Uzak krug, također umni i osjećajni. Što više ... na dječji način. Sada, progovara pripovjedač, koji je ostario (Str. 383).

Vidimo da autor pokušava napraviti razliku među dvjema zbirkama s istom tematikom. Očigledno osjeća da mora naći društveno opravdanje za bavljenje djetinjstvom. Nadalje tvrdi da je sad uspio *otkriti u tim lokalnim sitnim zbivanjima nešto što bi moglo izaći iz tijesna okvira, naći vezu s našom širokom i bogatom sadašnjicom, pobuditi opće zanimanje*. Izraz *naša bogata sadašnjost* odnosi se vjerojatno na uvođenje novog komunističkog sustava nakon 1945. godine. U vrijeme socrealizma autor je morao opravdati društveni značaj svog književnog djela (i sam termin *autokritika* pripada marksističkoj terminologiji). Za svaku priču navodi kako ima neku socijalnu temu. Pojedine priče, kao "Kumpar Grg i njegov magarčić", vrlo se lako daju prilagoditi socrealizmu, jer kako piše Nazor:

Vinova se loza razboljela; sela su na otocima opustjela, u nekim je broj stanovnika od 2000 pao na 700; ponajviše na žene, djecu i starce; austrijski poreznici, finance i žandari često pred vratima (Str. 384).

Međutim, 1948. godine prilike su se poboljšale:

... netom im stvorismo mogućnost rada, iseljenici se vraćaju iz najudaljenijih krajeva Zemlje. Naći će se tko će opet posaditi zapušteni vinograd kumpar-Grga.

Čini se međutim da nema velike razlike u socijalnoj tematici između prvog i drugog ciklusa priča. Nazor je tako morao pisati zbog političkih prilika u Jugoslaviji 1948. godine. U svakom slučaju bilo bi zanimljivo usporediti socijalni motiv u dvjema zbirkama pripovjedaka. Može se zaključiti da pripovijetke iz drugog dijela, svakako manje poznate široj publici, ne zaostaju u odnosu na prvi dio iz dvadesetih godina ni u realističkim opisima raznih sredina, ni u lirskim pasusima.

2. Slikar dalmatinskog života

Pripovijetke u *Bračkom ciklusu* predstavljaju memoarsku prozu, Nazor se služi vlastitim uspomenu. Njegove priče iz djetinjstva na Braču daju zato vrlo vjernu i raznovrsnu sliku života na dalmatinskim otocima krajem 19. stoljeća. Kroz njegovo pripovijedanje dobiva se uvid u prilike koje su vladale u to vrijeme te nastaje slika jednog svijeta, siromašnog i teškog. Ekonomske prilike bile su izuzetno teške nakon što je vinogradarstvo propalo, kao i socijalne prilike zbog velikih socijalnih razlika i znatnog iseljavanja s otoka na kopno, prije svega preko oceana. Za mnoge ljude radilo se o borbi za opstanak. Ali istovremeno, Nazor kroz pripovijedanje promiče ljubav prema krševitom otoku. Čini se da nijedan drugi hrvatski pisac nije dao tako vjernu i zanimljivu sliku Dalmacije. Likovi njegovih pripovijedaka obuhvaćaju sve socijalne slojeve, od veleposjednika do ratara i besposličara.

Međutim, Nazorova proza nije samo realistička, ona je i lirski, prožeta humanošću i idealizmom. Njegov se zanos odnosi na dobrotu ljudi i na slikovitost prirode. Pripovijetke su pune impresionističkih slika prirode na sunčanom otoku – uvala, morskih draga, polja, maslinika, vinograda, kamenoloma, itd. Pred nama je mediteranski svijet pun mirisa, boja i zvukova.

Nazorove dalmatinske priče zanimljive su kao svjedočenje o životu na otocima u prošlosti. Nadahnuće su svakome tko voli Dalmaciju, podjednako domaćim stanovnicima i strancima. Stoga bi svakako trebalo imati prijevode Nazorovih priča, jer bi to bio način upoznavanja stranaca s prošlošću i kulturom kraja u kojem borave. Za sada, nažalost, ne postoji čak ni prijevod na engleski jezik. Doduše, prije više od 25 godina na norveški sam preveo priču "Voda", koja je kasnije objavljena u jednom norveškom časopisu za turiste. Mislim da bi bilo dobro prevesti izbor Nazorovih pripovijedaka pod naslovom *Priče iz Dalmacije*.

Naravno, Nazor nije samo dalmatinski pisac. On je i istarski, i zagrebački, i sl., znači pravi *hrvatski* pisac. Određenjem Nazora kao dalmatinskog pisca, ne želi se podcijeniti ostalo njegovo stvaralaštvo. Ipak, podrijetlom i dušom on je dalmatinski pisac. Možda i najdalmatinskiji! Teško je naći drugog hrvatskog pisca koji je dao takvu sliku stare Dalmacije kao što je dao Nazor.

3. Govoriti brački

Za lokalni govor sam Nazor upotrebljava izraz *govoriti brački*, doduše kad je riječ o sinu koji miješa svoj govor s američkim riječima. U ovom radu termin *brački* označava obilježja tipična za brački ikavski čakavski govor. Za svakog je autora jezik sredstvo za stvaranje lokalne atmosfere. Nazor se, međutim, samo ograničeno služi tim sredstvom. Ima malo lokalnih riječi u autorovu tekstu, čak ih je malo i u

dijalozima. Zanimljivo je da Cigani govore *bosanski* (u priči “Cigani“, 295¹) pa neke riječi Bračani teško razumiju.

U drugom izdanju zbirke pripovjedaka *Mladost* (1946. god.) Nazor je promijenio neke riječi, tako da je umjesto lokalnih stavio standardne oblike. U priči “Anđeo u zvoniku“ promijenio je veznik *e* u *da*:

1924: glas, od kojega se meni pričini e zadrhta čitav toranj;

1946: glas, od kojega se meni pričini da zadrhta čitav toranj (16).

U konačnom izdanju iste pripovijetke, ostavio je ipak jedan primjer veznika *e*:

A nama se čak pričinja e je topao od vatre (12).

Promijenio je i riječ *ostrvca* u *otočići*. No, ima malo značajnih promjena takve vrste u dva izdanja Nazorovih pripovijetki.

Općenito je često da se autor drži standardnog jezika u pripovjedačevu tekstu, dok dopušta lokalni govor u dijalogima. Inače neće zvučati pravilno (sjetimo se kako je neprirodno kad Andrićevi bosanski likovi govore ekavski!). Mnogi autori puštaju likove da govore prirodno, svojim lokalnim govorom, jer standardni bi jezik iz njihovih usta zvučao umjetno, neprirodno. Takvu praksu nalazimo ne samo kod hrvatskih pisaca, već i u svijetu.

Nazor se međutim uglavnom ne drži takve prakse. U pravilu, Nazorovi likovi govore standardnim jezikom. U svakoj priči to važi za samoga pripovjedača i njegovu obitelj. To bi se moglo tumačiti time da oni ne pripadaju običnom sloju ljudi, da su školovani. Ali, ni obični ljudi po pravilu ne govore brački. Seljaci i ribari govore manje-više standardnim jezikom. Čak i lik s nadimkom Sridnji govori ijekavski. Ipak, ima izuzetaka. Npr. u pripovijetki “Voda“ brački govor nalazimo u dijalogima:

Propast će nam prî mraka. (185)

A ča ćemo sada s tim živinam? (185)

Bunar je bio otvoren, e svaki odmah vidi da je prazan. (186)

Hod tamo ... k babam! (187)

Sve ča mogu dat, bit će samo za dicu. (188)

Neka sama dili. (188)

To je prava besida. (189)

Najpri ćemo ga založit. (191)

Dajte kakvi šćap. (191)

Žerave triba. (192)

Meso joj je masno i bilo kao snig. (192)

Na ti sve, ča jemamo. (192)

---

1 Brojevi u zagradama iza sljedećih primjera odnose se na stranice u *Sabranim djelima*.

Ja znam di je voda. (193)
Krepajte onda od žeje. (193)
Bili oblak naše sriće. (194)
Puška ti ostala doma ... pod postejom. (195)
Broda nî. (196)
Gre hitro priko mora. Ravno k nami. Doć će u selo, prî od nas. (201)
Jopet bunca. Uvik je ona takva, prî nego dažd pane. (201)
Grê nevêra. (201)

Iz ovih je primjera vidljivo, a ovo je samo dio, da Nazor gotovo redovito upotrebljava ikavske oblike (*dica, dili, snig, srića*, itd.), glasovne oblike tipične za čakavski (*posteja, žeja, šćap, jopet, di*), padežne oblike (*živinam, babam, nami*), čakavski leksik (*gre, dažd, e*), čakavski akcent (*nevêra*, itd.) te sintaksu (*prî od nas, žerave triba*).

U drugim pričama jezik je, čak i u dijalozima, manje-više standardan. Samo je izuzetno pokoji primjer bračkog govora:

Ma ste smišan čovik. (govori čobanin u priči "Posljednji besmrtnici", 371)
Ča to govorite? (372)
Pa ti to pušćaš? ... – A ča drugo. Svu ću ti krv popit. ... ma se nisam pušća'.
 ("Prijelaz preko Crvenog mora", 73)
Nestale kumpar Anti iz dvorišta dvije nove vriće. ("Krštenje na Vrilu", 302)

U pripovijetki "Prsten" ima samo nekoliko ikavizama, inače je tekst ijekavski:

Milo si ti dite. (168)
Baš si ludo dite. (169)

Regionalnim riječima možemo nazvati riječi koje nisu nužno dijalekatski oblici, njihovo značenje nije općepoznato izvan određenog područja. U autorovu tekstu ima malo takvih regionalnih riječi, npr.:

jematva (290), *mašure* (361), *konistre* (361), *rondar* (362), *kumpar* (276), *šjor*, *šjorstvo* (337), *krtol* (269), *bocata* (301).

U rijetkim slučajevima Nazor lokalnu riječ piše u navodnim znakovima:

dodoše s "kaselom" i s lopatom (361),
i neki "navdar" izletje van (144).

Ponekad, doduše rijetko, lokalnu riječ piše i u kurzivu (ovdje boldirano):

*Po našoj **užanci**.* (268)
*Petnaest **patakuna**.* (326)
*Pozovi kalafate da začepe rupetine u **štivi**.* (318)

Dođe mršava žena, noseći na glavi madrac.

*Ho! Eto nam **stramacere**. Kamo ćeš, Mandina, s tim **stracom**? vikne jedna od pralja.*

Iz konteksta se razumije značenje riječi u kurzivu². U nekim pričama, isključivo iz kasnije zbirke, nalazimo specifičan autorov postupak, upotrebu lokalne riječi uz objašnjenje u zgradama:

*Prelomit će mu se sada na **škini** (hrptu) križ. (277)*

*Kakve su mu **valize** (kovčezi)? (277)*

*Promatrao sam te vaše **dimnje** (cure). (279)*

*Al joj zato ne ćeš povisiti **žurnadu** (nadnicu). (270)*

*Nije li neki **furešt** (stranac)? (280)*

*Ti daješ bolesniku **konfor** (udobnost). (288)*

Znači, ima lokalnih riječi i oblika koji pridonose lokalnoj boji. Nema ih mnogo, više se pojavljuju kao izuzetak.

Često se Nazor služi riječima koje postoje u hrvatskom štokavskom, ali nisu učestale. To su primjerice riječi: *duhati* (umjesto *puhati*), *cjelov* (umjesto *poljubac*), *dažd* (umjesto *kiša*), *djenuti* (umjesto *staviti*), *pojati* (umjesto *pjevati*), itd. Mnoge takve riječi i kod Nazora stilski su obilježene.

4. Čakavac u duši iako piše štokavski

Zanimljivo je kako je Nazor branio svoj jezik i stil kada je napadnut što ne piše čakavski (Nazor, 1977c: 290-92). U jednom članku u *Hrvatskoj straži* 1939. godine, primorski dopisnik dnevnika optužuje Nazora da je čakavštinu *svim silama gurnuo u ponor*. Odgovarajući na optužbu, Nazor navodi najprije svoje čakavske pjesme, a zatim i druga njegova djela koja imaju veze s čakavštinom. O romanu *Pastir Loda* kaže da je to *po sadržaju bračkočakavski roman*. To znači da Nazor smatra da je čakavski nešto više od pukih jezičnih oblika, da se odnosi na osobine sadržaja, na živu jezgru, na čakavsku dušu. Tu misao produbljuje u istom tekstu kad kaže:

...da se piše čakavski, nije dosta znati jezik (stil, oblike i naglase) kojim se govori u čakavskim krajevima. Poezija Mažuranića i Kranjčevića, u svojoj je suštini čakavska, iako napisana najboljom štokavštinom; osjećaju se u njoj i naše bure i naše jugovine.

Sasvim jasno izražava misao riječima: *Upozorio sam dakle da bi čakavac morao ostati čakavcem i kada piše štokavštinom*. I dodaje: *Čakavac se mora odmah prepoznati i bez obzira na njegovo narječje; ima on još uvijek što da donese sa svojih morskih žala općem hrvatstvu*. U drugom tekstu (Nazor, 1977d: 119) piše:

² Talijanski *stramazzo*: madrac sa slamom.

Živahnost, žilavost i energija, pa i humor i vedrina, čakavske duše morali bi prožeti našu liriku; a sve, što trepti u načinu izražavanja i u metrici čakavskoga vezanog i nevezanog govora, valjalo bi da prođe kao struja kroz već glomazno i sve teže tijelo štokavštine.

Nije teško složiti se s Nazorom, da njegov stil odaje primorsku (čakavsku) dušu, te da i njegov štokavski ima stilskih osobina koje potječu iz čakavske podloge. Jednom prigodom piše (Nazor, 1977d: 122): *Čakavac sam, u duši, u biti svojoj, iako se izrazujem štokavštinom.* Iako mu čakavski duh potječe iz djetinjstva na Braču, u čakavskom je okruženju bio i u Istri, gdje je boravio gotovo petnaest godina. Kako piše Slobodan Prosperov Novak: *U Istri Vladimir Nazor ponovo je otkrio dijalekt svojega djetinjstva* (Novak, 2004: 189).

Najveću slavu kao čakavski pisac Nazor je stekao svojim čakavskim pjesmama, što nije predmet ovoga teksta. Nedjeljko Mihanović (1976: 13) vidi povezanost između pjesništva i proze, a Miroslav Šicel sigurno je u pravu (1978: 237) kad tvrdi da rane pjesme i autobiografski zapisi predstavljaju jedan stvaralački krug: *autobiografskim poniranjem u vlastitu prošlost (djetinjstvo i mladost) i sadašnjost: razotkrivanjem pravog Nazora.* I taj je *pravi Nazor* dalmatinski. U "Večernjim bilješkama" Nazor piše (Nazor 1977d: 12):

Gotovo je svaki otočanin neki otočić. I rekao bih napokon: Ja sam otok. Ne mičem se, i može se k meni samo lađom ili po mostu. Otok sam i na otoku; a moje je ostrvo, zapravo, kamenito i pusto. Ipak sam ga, polagano i s teškom mukom, obradio; a za sebe i na svoj način. Zasadio sam ga i napučio. I nije me briga što njegova vegetacija raji samo mene, i njegova fauna samo mene veseli. Moradoh ostaviti more na kome se rodih, ali krenuh odanle sa čitavim svojim ostrvom; ostadoh otok, i na otoku.

Nazor nije napadan samo zbog ne služenja čakavštinom, već i zbog toga što nije dobro vladao štokavštinom (Mihanović 1976: 152). Kao rođeni čakavac Nazor se dugo borio da savlada književnu štokavštinu. Matoš je u vezi s tim izjavio: *Vladimir Nazor ne poznaje jezik.* Na početku stvaralaštva i sam je Nazor izrazio svoju jezičnu nesigurnost (Mihanović 1976: 153):

Rođen sam čakavac; u Splitu, čakavski i mletački; u Zadru mletački; drugo ne čujem. Ne ću ovdje nikada naučiti niti pisati niti govoriti pošteno hrvatskim književnim jezikom.

Ovakva nesigurnost najviše dolazi do izražaja u pjesničkom jeziku, gdje akcentuacija igra važnu ulogu. Ali i njegova proza svjedoči o kolebanju u jezičnim izražajnim sredstvima. Zato ne čudi što je autor svoju jezičnu nesigurnost pretvorio

u nešto pozitivno riječima da treba uvesti nešto *čakavske duše* i u štokavštinu. Zahvaljujući čakavskoj podlozi, odnosno jezičnim crtama navedenim u ovome radu, Nazorova se proza čini u skladu s tematikom. Zbog takvog postupka bračke pripovijetke i u jezičnom smislu jesu dalmatinske.

5. Zaključak

Iako su najpoznatije i najčešće izdavane priče iz prve zbirke Nazorovih sjećanja iz djetinjstva, priče iz druge zbirke u mnogim pogledima pružaju još veći uvid u povijesne prilike u Dalmaciji krajem 19. stoljeća. Na temelju cjelokupnog njegova stvaralaštva o djetinjstvu na Braču, koji se može nazvati *Bračkim ciklusom*, može se zaključiti de je Nazor zaista dalmatinski pisac. Bolje nego ijedan drugi hrvatski pisac pruža sliku života na dalmatinskim otocima u vrijeme prije modernizacije. Međutim, Nazor nije samo dalmatinski pisac, već i pravi hrvatski pisac, s temama iz drugih krajeva Hrvatske. Ipak, nijedan kraj nije mogao poznavati tako temeljito kao svoj rodni.

Nazor je dalmatinski pisac ne samo zbog sadržaja, već i zbog jezika. Doduše, samo u jednoj pripovijetki ("Voda") ima mnogo lokalizama u dijalozima. Inače likovi se uglavnom služe standardnim jezikom. Lokalni oblici i riječi pojavljuju se samo sporadično, ali pridonose lokalnom koloritu. Međutim, kako sam Nazor tvrdi, i njegova štokavština odiše *čakavskom dušom*.

Nazorove pripovijetke iz Dalmacije, kao svjedočanstvo o mediteranskoj kulturi u ne tako davnoj prošlosti, trebale bi biti pristupačne i inozemnoj publici u prijevodima na strane jezike.

Literatura

- Mihanović**, Nedjeljko (1976). *Pjesničko djelo Vladimira Nazora*. Zagreb: Školska knjiga.
- Mihanović**, Nedjeljko (1999). Predgovor. U: *Izbor pjesama I*. Zagreb: Matica hrvatska (str. 19-54).
- Nazor**, Vladimir (1977a). *Proza IV. Novele. Sabrana djela Vladimira Nazora, XIII*. Zagreb: JAZU.
- Nazor**, Vladimir (1977b). *Proza VIII. Putopisi. S partizanima. Partizanska Mara. U Zavičaju. Sabrana djela Vladimira Nazora, XVII*. Zagreb: JAZU.
- Nazor**, Vladimir (1977c). Grobar čakavštine. U: *Dnevnici. Kristali i sjemenke. Sabrana djela Vladimira Nazora, XVIII*. Zagreb: JAZU (str. 290-292).
- Nazor**, Vladimir (1977d). Večernje bilješke. U: *Eseji, članci, polemike. Sabrana djela Vladimira Nazora, XIX*. Zagreb: JAZU.

Novak, Slobodan Prosperov (2004). *Povijest hrvatske književnosti, II*. Split: Marjan tisak. Šicel, Miroslav (1978). *Književnost Moderne. Povijest hrvatske književnosti, 5*. Zagreb: Liber-Mladost.

Vladimir Nazor, a Dalmatian Writer

Summary

The article investigates Vladimir Nazor as a Dalmatian writer, focusing on his narratives from the so-called Brač Cycle (*Brački ciklus*). The stories thematize the island of Brač. The cycle comprises 37 stories published in three volumes and was written over a 25-year span. The first volume, entitled *Childhood Stories (Priče iz djetinstva)*, was published in 1924. Interestingly enough, Nazor much later returned to these topics – the last collection of stories, on childhood memories, was written when he was 73. The Brač Cycle falls into two parts: the first comprises autobiographical lyric prose, prose-like poetry and poetic realism (Mihanović, 1999: 41); the second part was written after WWII, where Nazor’s return to childhood themes is only seemingly not connected with the social ones.

The Brač cycle is a memoir. Nazor gives a realistic and versatile account of life on Dalmatian islands at the end of the 19th century. Therefore, he is a true Dalmatian writer. His prose is both realistic and poetic; it is mainly preoccupied with the goodness in people and with the island scenery. It is a testimony of island life as it once was.

Nazor is a Dalmatian writer not only because of his stories’ content, but also because of the language he uses to create the local atmosphere. However, this usage is limited: there are few idiomatic expressions in the abovementioned texts, including the dialogues. The greatest number of localisms are found in the story “Water” (“*Voda*”). The characters mostly use the standard Croatian language with sporadic occurrences of idiomatic expressions which then contribute to the local touch of the narratives. The Shtokavian dialect, in this way, brings forth the Chakavian soul. Nazor was of the opinion that Chakavian is more than a mere sum of its words; rather, it relates to the qualities of word content, to the *nucleus alive*, to the *Chakavian soul*. Still, he did not use it much in his writing. He was often scorned for this, as for the fact that he never entirely mastered the Shtokavian dialect, as he was well aware.

Nazor’s Dalmatian stories, which are a testimony of the Mediterranean past which existed not so long ago, should be made accessible to a wider foreign public through translation.

Key words: Brač, Brač Cycle, Chakavian idiom, localism, Shtokavian idiom, Vladimir Nazor